

védként parádézik, Honti György a fogadóst új keletű vállalkozóvá alakítja. Horváth Réka nyafogó-siránkozó kislányt csinál a szerelmétől eltérített menyasszonyból, szerelmét pedig Avás Attila gyermeteg dühöngésekkel jellemzi. Egyed Attila kissé vaskos jelenség a fiatal szerelmes Florindo ábrázolásához, a mániásan bujkáló gyilkost meg a szolgálójával goromba urat viszont remekül formázza. Így aztán Pregitzer Fruzsina magára marad Beatrice finoman megmutatott gyöngéd érzelmeivel. Varjú Olga Smeraldinája intelligens trampli, akinek persze kevés köze lehet az itt fölbukkadó Truffaldinóhoz. Horváth László Attila ugyanis egy alkalmi munkára fanyalodó világnézeti hajléktalant játszik. Nem alkalmilag elszegődő szolga ő, aki bőséges tapasztalatait, józan esztét és tudását kamatoztatja, hanem elvi munkanélküli. Munkakerülő – ha emlékszünk meg erre a fogalomra.

Örömmel nyugtázhathatnánk, hogy a klasszikusról minden por le van fújva, az előadások minden ízükben maiak, minden percükben nekünk szólnak. Sajnos azonban ez nincs így. A darabok ugyanis ellenállnak. Vagy Goldoni túl erős, vagy az átértelmezési igyekezet nem elég következetes, hogy valóban maga alá gyűrje. Zalaegerszegen sokáig kell tórnia a nézőnek a kissé lehangoltnak, erősen ritmusalannak, szóval egyszerűen rosszul megcsináltak ható *Mirandolinát*, amíg igazán megvilágosodik a produkció értelme; Nyíregyházán pedig a fásasztó ötletparádé nem áll össze

Egy felelőtlen férfi minden érzelmi alap nélkül elcsábít és teherbe ejt egy fiatal nőt. A nő egy évvel később, immár anyaként, vissza akar térni hozzá. Az érzelmi és anyagi konzekvenciáktól rettegő férfinak a férfszolidaritás siet segítségére: cimborái sorra azt hazudják, hogy nekik is kapcsolatuk volt a nővel. Ekkor azonban a kétségbeesett teremtés elejti, hogy időközben gazdag örökös nő lett, mire az őt jómadár sorra házassági ajánlattal áll elő; a nő azonban mindüknek kosarat ad, és távozik.

Mi ez?

Ez bizony egy anekdota. S mint ilyen, Ödön von Horváth *A Szépkilátás* című komédiájának fő cselekményvonala. Belőle az amúgy is egyetlen életművű Ödön von Horváth sem írhatott mást, mint kerek, jól megcsinált darabocskát, amely igazi drámai meglepetések nélkül, kiszámíthatóan gördül az erkölcsileg kifogásolhatatlan kifejtés felé, s merőben hiányzik belőle az az összetettség, tripla fedelű titokzatosság, széles ölelésű epizód kitekintés, amely a reprezentatív műveket – *Mesél a Bécsi erdő*, *Kasimir és Karoline* – jellemzi. Az író mentségére szolgál, hogy korai zsenyéjéről van szó: 1926-ban írta, mindössze második darabjaként, és a drámatörténész számára csemegét jelenthet, kimutatni a későbbi témák és motívumok előzményeit (annál is inkább, mivel maga Horváth is előzményként használta ezt a művét, s egész részeket emelt át belőle későbbi alkotásaiba); Christine, a fiatal nő például átmenet a schnitzleri „édes lányka” és a majdani érett Horváth-hősnők között. Mindenesetre a világirodalomban egyedül Shakespeare írt olyan másodrendű műveket (is), amelyekbe ihletett színrevitel esetén belefér a világ, amelyek újat, revelatív mondhatnak az emberi természetéről s a dolgok mélyebb összefüggéseiről; de rajta kívül még sok az olyan drámaíró, akinek szerényebb alkotásai is elég nyitottak ahhoz, hogy az interpretáció adott esetben tülemelhesse őket önmagukon. Ez a színházi művelet éppen a szóban forgó műhöz hasonló zárt, jól megcsinált, anekdotikus darabok esetében követeli a legnagyobb erőfeszítést; ezek úgyszólván kínálják magukat a betű szerinti, tehát érdektelen (hogy ne mondjam, brooki értelemben „halott”) megvalósításra.

Ugyanakkor az ilyen, a szó minden értelmében prózai darabokból is születhet természetesen hatásos előadás, legfőképpen az erre a műfajra berendezkedett bulvárszínházban. Paradox módon

egésszé. Egész jelenetek betoldása sem segít azon, hogy a kortársaink módosított alakok meglehetősen idegenül mozognak a kétszázötven esztendő múltban. Mai embereket látunk, de a mai világ nem jelenik meg.

CARLO GOLDONI: MIRANDOLINA (Hevesi Sándor Színház, Zalaegerszeg)

Valló Péter és Sediánszky Nóra fordítása alapján. **DÍSZLET:** Vereczkei Rita. **JELMEZ:** Laczó Henriette. **RENDEZŐ:** Koltai M. Gábor.

SZEREPLŐK: Egri Kati, Ilyés Róbert, Wellmann György, Balogh Tamás, Ecsedi Erzsébet, Tallián Marianne, Kató Balázs, S. Kovács Krisztián.

CARLO GOLDONI: KÉT ÚR SZOLGÁJA (Móricz Zsigmond Színház, Nyíregyháza)

RÉVAY JÓZSEF FORDÍTÁSA ALAPJÁN A SZÖVEGET KÉSZÍTETTE: Faragó Zsuzsa és Forgács Péter. **DÍSZLET-JELMEZ:** Horgas Péter–Füzér Anni. **RENDEZŐ:** Forgács Péter.

SZEREPLŐK: Gazsó György, Horváth Réka, Gados Béla, Avás Attila, Pregitzer Fruzsina, Egyed Attila, Honti György, Varjú Olga, Horváth László Attila, Kövér Judit, Tóth Zoltán László.

SZÁNTÓ JUDIT

Középszer

■ ÖDÖN VON HORVÁTH: A SZÉPKILÁTÁS ■

don az ilyen bulvárszerű hatásossághoz *A Szépkilátás* túlságosan rangos műhelyből került ki, tehát hiányzik belőle az a külsőséges látványosság, amelyből a jó bulvárelőadások csillogóra polírozott felszíne előállítható. Nem kétséges, hogy Ödön von Horváth a témában társadalmi körképre, a vészes gazdasági és erkölcsi kiegyensúlyozatlanságoktól szabdalt weimari Németország egyetemes érvényű ábrázolására látott lehetőséget, s az emberi kapcsolatok vagyonalapú elsvárosodását akarta bemutatni, nem szólva arról az egyéb műveiből is ismert látnoki adottságról, amellyel a nacionalista, rend- és háborúpárti Müller alakján át a tablóba még a közelgő fasizmus jellegzetességeit is belopja; az már külön ajándék, a kifinomult valóságérzékű írónak kijáró természetfölötti jutalom, hogy ez a Müller foglalkozására nézve történetesen éppen pezsgőügynök – akár pályája elején a nácizmus egyik majdani emblemikus figurája, Joachim von Ribbentrop külügyminiszter.

A jelentős író ambíciója azonban ez esetben inkább teherterele a darabnak, noha ugyanakkor – látszólagos paradoxonként – ki is aknázható egy érdekesebb előadás létrehozásához. Ödön von Horváth kvalitásai *A Szépkilátás* betűibe is bele vannak kódolva; a dráma illúziótlan kegyetlensége az érett művek világgépét idézi – bár az egyértelműen s szárazon szatirikus célkitűzés, a szigorúan ökonomikus, haszonelvű szerkesztésmód még nem engedti kibontakozni azok lebegő, szerves költőiségét –, a dialógus időnként meglep egy-egy eredeti fordulattal, kihegyezett abszurditással, a jellemek is viszonylagos pazarlással valamelyest (bár nem jelentősen) túlterjednek azokon a kereteken, amelyeket szűken vett dramaturgiai funkciójuk feltétlenül előírna. A rendező mozgásteret tehát nem olyan szűk, mint első látásra tűnnék; azaz nem feltétlenül szükségszerű, hogy *A Szépkilátás* esetében jelentéktelen darabból jelentéktelen előadás szülessék.

Schiller Kata felvétele

Margitai Ági (Ada von Stetten), Balkay Géza (Strasser) és Kassai László (Karl)

Nem mondhatni, hogy Lábán Katalin, az R. S. 9. magyarországi bemutatójának létrehozója eljátszott volna ezekkel a lehetőségekkel; úgy tetszik, inkább abban bízott, hogy egy ismeretlen Horváth-mű magyarországi bemutatójának vonzereje, párosulva több jelentős színészegyéniség megnyerésével, kárpótol az eredeti koncepció hiányaért, ez a számítás azonban nem vált, s valószínűleg nem is válhatott be. A pontosan, bár nem túl fantáziadúsan értelmezett cselekmény, a realizmus keretein belül maradó játékmód például eleve nem jut elég levegőhöz a szűk és szegényes, éppen csak a legszerényebb jelzéseket elviselő játéktérben, ahol egy stilizáltabb – mondjuk, groteszk vagy éppen bábjátékszerű – színpadi nyelvezet akár világot is teremthetne; az alkalmazott stílus viszont igencsak rászorulna a lezüllottségében is látványos, némileg illúzióteremtő milió mankójára, kivált mert adott esetben a jelmezek sem nyújtanak kárpótlást.

A túlzottan is szerény igényű rendezői munka a meghívott jeles színészek kibontakozását is fékezi; mind – legföljebb Soós Tamás vékonypénczű, szegényes eszköztárú Max pincére kivételével – megoldják feladatukat, de emlékezetes alakításra már nem futja az adott feltételek között. Az igazi eseményt megillető legnagyobb várakozást minden bizonnyal a sok év óta nem látott Balkay Géza keltette, Strasser szállodaigazgató, a felelőtlen csábító szerepében. A művész *présence*-a most is lenyűgözően intakt, színre lépése pillanatától megteremti figurája köré a jelentőség auráját, a darab hierarchiájának megfelelően övé a legnagyobb formátum a gazemberek között, de maga az alakítás még túlságosan nyers és technikailag bizonytalan: ingadozik a nagyvonalú egy tömbből faragottság és az árnyalatos részletezés között. Persze szinte természetes, hogy a hosszú kihagyás éreztesse hatását; remélhetőleg most, az első lépés megtörténtevel, Balkaynak módja nyílik majd rá, hogy folyamatosan és gyorsan utolérje magát.

A többiek közül Margitai Ági rutinos könnyedséggel oldja meg az élveteg idős bárónő, Ada von Stetten itt alapvetően komikusra vett figuráját; vesztesége az alakításnak, hogy az első két felvonásban nem érzékelteti azt a tragikomikus dimenziót, amely így

csak végső megaláztatása után teljeseedik ki. Igó Éva (Christine) játéknak meglepően tévovalóvá haloványsága miatt nem érvényesül a kompozíció szimbolikusnak szánt kikristályosodási pontja; a színésznőt mintha zavarná, hogy jócskán idősebb a szerepénél, ami a rendező részéről nyilván tudatos koncepció volt, bár magam alighanem e koncepció ismeretében sem tudnék vele egyetérteni. (Ha Lábán Katalin esetleg csak Balkay Géza Strasserjának érettebb korához akarta adaptálni az általa elcsábított lány életkorát, ez szerintem fölösleges szempont volt.) Feltűnően ízléstelen öltöztetésével az a baj, hogy figurájának körvonalazatlansága következtében esetlegesnek tűnik. Vallai Péter mint Emanuel von Stetten báró úgyszólván változtatás nélkül plántálja át újabb időkben látott epizód szerepei erős hangsúlyokban gazdag, ugyanakkor bohókás, sőt enyhén operettbuffos eszköztárát, amelyet lehet nagyon és lehet kevésbé szeretni; itt mindenesetre kéri az előadás szolid realizmusából. A további kisebb szerepekben Orosz Róbert (Müller) főleg a prefasiszta poénook elhelyezését oldja meg szuggesztíven, míg Kassai László (Karl) a lappangó durvaság és erőszakosság kitörésének mozzanataiban hiteles.

Az előadásban amúgy semmi bántó, semmi ízléssértő, s részben az is bevált, amire épített: valóban bepillantást enged az Ödön von Horváth-i zsenialitás genezisébe, és valóban keretet teremt Balkay Géza comebackjéhez, miközben e téren is, más tekintetben is alatta marad a lehetőségeknek. *A Szépkilátás* nem ígérkezik színházaink tartós műsordarabjának, de egy második nekifutást alighanem megérdemel.

ÖDÖN VON HORVÁTH: A SZÉPKILÁTÁS (R. S. 9. Stúdiószínház)

FORDÍTOTTA: Halasi Zoltán. **JELMEZ:** László Piroska. **DÍSZLET:** Soós Tamás. **RENDEZŐ:** Lábán Katalin.

SZEREPLŐK: Igó Éva, Margitai Ági, Vallai Péter, Balkay Géza, Orosz Róbert, Kassai László, Soós Tamás.